

Eerste preek

Over de plicht die de christenen hebben ten aanzien van het Heilig Avondmaal naar aanleiding van de woorden van Christus in Lukas 22:19: ‘Doet dat tot Mijn gedachtenis.’

Inleiding

Toen de Heere Jezus Christus in Zijn menselijke natuur¹ afscheid nam uit deze wereld, heeft Hij in Zijn grote genade en goedheid een bijzonder liefdesteken aan Zijn heilige gemeente en lieve bruid willen nalaten. Daardoor kunnen Zijn kinderen tijdens Zijn lichamelijke afwezigheid aan Hem denken, om des te meer verzekerd te worden van Christus’ oprechte liefde voor hen en tot versterking van hun liefde voor Christus. In Zijn grote wijsheid heeft Hij daarom in de nacht dat Hij verraden werd voor Zijn discipelen – en in hen voor alle gelovigen – een heilige liefdesmaaltijd willen instellen. Door op passende wijze gebruik te maken² van het gebroken brood en de geschonken wijn – zoals Christus het ingesteld en verordend heeft – zullen Zijn gelovigen ervan verzekerd worden dat deze maaltijd hun ten goede zal komen. Zijn lichaam, dat voor hen aan het kruis verbroken is, en Zijn bloed, dat voor hen uitgestort is, zullen voedsel en drank voor hun ziel zijn tot in het eeuwige leven. Dat mogen zij door het geloof aannemen.

1. nae den vleesche

2. behoerlijcke ghebruyck

Vervolgens wilde Hij dat de gedachtenis aan Zijn lijden en sterven steeds herhaald³ zou worden. Dan zullen de gelovigen des te meer verzekerd zijn van Christus' liefde voor hen en zij zullen versterkt worden in hun oprechte liefde voor Christus. We mogen dus stellen dat de Heere Jezus bij Zijn lichamelijk afscheid uit deze wereld aan Zijn lieve gemeente een liefdeste-ken heeft nagelaten. Dat teken bestaat uit een bepaalde plecht-tige handeling⁴, die de gelovigen van tijd tot tijd gezamenlijk uitvoeren door het gebruiken van brood en wijn – en dat doen zij tot de gedachtenis van Christus.

De Heere Jezus Christus heeft Zijn lieve bruid niet een be-paald gedenkteken⁵ willen nalaten dat haar door de wereld weer met geweld ontnomen kan worden. De Heere Jezus had dat wel gekund – Hij had Zijn lieve bruid een bepaald kost-baar sieraad⁶ als liefdeste-ken kunnen nalaten. Bijvoorbeeld een buitengewoon kostbare edelsteen uit een oosters land⁷, een bijzonder kunstige en verfijnde creatie⁸, of een heel bijzonder medaillon⁹ met daarin Zijn lijden en sterven op treffende en levendige wijze gegraveerd. Dat had allemaal gekund. Maar dat liefdeste-ken zou tijdens de vele moeilijke omstandigheden¹⁰ en vervolgingen waaraan de gemeente van Christus onderwor-pen is, gemakkelijk gestolen kunnen worden. Daarom wilde de Heere Christus Zijn gemeente liever een ander liefdeste-ken geven – een teken waarbij zij zelf betrokken zou zijn, en

3. ververscht

4. solemnele actie / ende betrachtunge

5. eenich gedenck-teecken van yet sulckx

6. cleynoot

7. Orientale ghesteenten

8. constich/ ende aerdich werckstuck

9. medaille

10. menigherley suckelinghen

waarbij zij iets zou moeten doen. *Doet dat*, zegt onze tekst dan ook. Het moest tegelijk een teken zijn waarbij Christus en Zijn lieve bruid bij die handeling aan hetzelfde zouden denken. En juist daardoor zou het een bijzonder krachtig teken zijn om hun wederzijdse liefde te bevestigen.

Hierbij moet wel in het bijzonder worden opgemerkt en vastgesteld dat alle dingen die in deze geestelijke maaltijd worden gedaan, niet gericht zijn op wat ze in zichzelf lijken te zijn, maar op wat Christus en Zijn bruid daarover onderling zijn overeengekomen¹¹. Daarom moet men bij deze handeling niet letten op de omstandigheden waaronder deze maaltijd is ingesteld, maar alleen op dat wat de Heere Christus ermee bedoeld heeft en waarvoor Hij die wil laten dienen.

Om een voorbeeld te noemen: de Heere Christus wilde dat in Zijn Heilig Avondmaal het gebroken brood een beeld zou zijn van Zijn gebroken en gekruisigd lichaam. Maar dat was op dat moment nog niet gebroken, en dat is het nu ook niet meer. Dat lichaam was alleen gebroken gedurende de tijd van Zijn lijden, waarop de liefdestekenen van het Avondmaal ons wijzen. En hoewel Zijn lichaam nu hierboven in de hemel verheerlijkt is, moet in het Heilig Avondmaal toch aan dat gekruisigde, gebroken en vernederde lichaam gedacht worden. Dat was de bedoeling van de Heere Christus bij de instelling van het Heilig Avondmaal. Men moet in dit hele gebeuren alles zien zoals de Heere Christus het heeft bedoeld; daar moeten we het helemaal mee eens zijn.

De voorwerpen uit het natuurlijke leven¹² werken immers ook niet alleen op een zuiver natuurlijke manier en op eigen

11. door onderlinge verdrach / daer van hebben

12. de dinghen deses wereltds

kracht, maar worden vooral gebruikt zoals de maker¹³ ervan ze bedoelde. Als de Heere, onze God, het blazen op de ramshoorns en het luide roepen¹⁴ wil gebruiken om de muren van Jericho ondersteboven te werpen, dan zullen die hoornen en dat geroep dat krachtiger doen dan alle geschut op de hele wereld gedaan zou hebben (Joz. 6). Op dezelfde manier wil de Heere Jezus brood en wijn gebruiken om ons aan Zijn lijden en sterven te laten denken. Dit brood en deze wijn zullen daarvoor een krachtiger middel zijn dan wanneer Hij ons dagelijks naar de heuvel Golgotha¹⁵ zou brengen om ons Zijn lijden en sterven met onze lichamelijke ogen te laten zien.

Uitleg van de tekst

Welnu, op deze manier en met deze tekenen¹⁶ heeft de Heere Christus het Heilig Avondmaal ingesteld. In de nacht dat Hij verraden werd en met Zijn discipelen aan de tafel lag, legde Hij uit hoe deze maaltijd gehouden moest worden. Hij gaf hun toen ook de opdracht om aan Hem te denken, en zei: ‘Doe dit tot Mijn gedachtenis.’ Daarmee maakte Hij hun Zijn wil duidelijk – zoals de apostel Paulus later ook verklaarde – dat ze het Heilig Avondmaal onder elkaar zouden gebruiken zoals Hij het had ingesteld, en wel zolang de wereld zou bestaan. Zo zouden zij steeds weer kunnen denken aan Zijn lijden en sterven (1 Kor. 11:23 e.v.). Terwijl de Heere Christus bezig was voor Zijn discipelen het Avondmaal te bedienen, zei Hij tegen hen: ‘Doet dat tot Mijn gedachtenis.’

13. Auteur

14. velt-gheschrey

15. den berch van Calvarien

16. met dit bescheedt

Doet dat – daarmee zegt Hij als het ware: Zoals u Mij nu bezig ziet om deze geestelijke maaltijd te bereiden, een maaltijd tot Mijn gedachtenis, zo moet u dat tot aan het einde van de tijd¹⁷ doen. U moet dit doen totdat Ik zal terugkomen om te oordelen over de levenden en de doden. Laten de wettige dienaars van het Evangelie van tijd tot tijd¹⁸ precies hetzelfde doen als wat u Mij hebt zien doen. Aan hen vertrouwd Ik tijdens Mijn lichamelijke afwezigheid het uitdelen van Mijn verborgenheden toe (1 Kor. 4:1). Laten zij het brood nemen, het zegenen, breken en uitdelen. Laten ook alle andere gelovigen het doen, zoals Ik het u nu leer. Laten zij het brood met hun handen aanpakken en het in hun mond doen om te eten. Zoals u Mij alles in gereedheid hebt zien brengen¹⁹, moet u dat ook doen. Ik ben de Herder, en u allen bent niet meer dan de schapen. Welnu, dit eist de Heere Christus van Zijn discipelen als Hij tegen hen zegt: ‘Doet dat’ – en wel zolang de wereld bestaat. De Heere Jezus voegt daar nog aan toe waarom Hij wil dat wij Zijn Heilig Avondmaal op deze manier houden. Hij zegt namelijk: ‘Doet dat tot Mijn gedachtenis’. Met deze woorden zegt Hij als het ware: Als u verstandig bent en goed oplet, ziet u dat de gang van zaken²⁰ rond dit Avondmaal er helemaal op gericht is u de dingen te laten zien die Mij aangaan. Ik heb u laten zien dat het brood zoveel is als Mijn lichaam en het breken van het brood als het kruisigen van dat lichaam. Let er daarom op dat u bij het gebruikmaken van het Avondmaal dit alles goed in gedachten houdt. Bij elke gelegenheid die u hiervoor gegeven wordt, mag u steeds opnieuw aan Mij denken.

17. tot den eynde des werelts toe

18. op ghelegene stonden

19. dese heele sake beleggen

20. gelegenthey

Welnu, dit is in het kort de boodschap²¹ van onze tekst. Hierin wijst de Heere Christus Zijn kinderen kort en krachtig aan wat zij ten aanzien van het Heilig Avondmaal verplicht zijn te doen. Hij geeft hun een duidelijk bevel dat zij het zullen gebruiken zoals Hij het ingesteld heeft en dat zij dat zullen doen tot Zijn gedachtenis.

Om het Heilig Avondmaal op de goede manier te gebruiken, is het heel belangrijk dat we deze laatste woorden goed begrijpen. Om hierover meer helderheid te krijgen, zullen we nog twee zaken kort aan de orde stellen:

1. wat we moeten verstaan onder ‘de gedachtenis aan Christus’, zoals die in het Heilig Avondmaal dient plaats te vinden.
2. met welk doel dit gedenken tijdens het Heilig Avondmaal moet plaatsvinden.

1.

Om Christus op een goede manier te gedenken, moeten we tijdens het Avondmaal vier zaken in gedachten houden.

1. We moeten – in geloof – heel goed denken aan wat de Heere Jezus na Zijn komst in het vlees op deze aarde gedaan en geleden heeft. Dat geldt vooral voor de tijd aan het einde van Zijn leven en in de nacht dat Hij verraden werd en Zijn Heilig Avondmaal instelde. Als we bezig zijn met de viering van het Heilig Avondmaal, moet hieraan in het bijzonder gedacht worden.

We moeten dan met de Heere Christus in de hof gaan. Daar moeten we bij Hem gaan zitten en zien hoe Hij daar voorovergebogen ligt en bloed zweet dat in druppels op de grond

21. bescheedt

druipt. Van daaruit moeten we met Hem naar de woning van Kajafas gaan en zien hoe Hij daar bespot, bespuwd en op veel manieren mishandeld wordt. In geloof moeten we naar Hem zien zoals Hij daar voor de rechterstoel staat – stemmeloos, als een schaap dat naar de slachtbank wordt geleid²². En heel in het bijzonder moeten we met Johannes en de moeder van Jezus dicht bij het kruis gaan staan om te zien hoe Hij daaraan wordt genageld en hoe Hij daar bloedend hangt tussen hemel en aarde – Hij, Die de Heere is van hemel en aarde. Dan horen we dat Hij in grote benauwdheid uitroept: ‘Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?’ En op het laatst²³ horen we Hem uitroepen: ‘Het is volbracht’, waarna Hij de geest geeft. Ten slotte zien we dat Zijn zijde met een speer doorstoken wordt en dat er bloed en water uit de wond in Zijn zijde vloeit. Ook dat moeten we met de ogen van het geloof zien. Zó moeten we tijdens het Heilig Avondmaal aan de Heere denken.

2. In de tweede plaats moeten we ook beseffen²⁴ en gedenken waarom de Heere Jezus Christus – dat onschuldige Lam van God, Dat nooit iets kwaads deed – zo jammerlijk mishandeld en gemarteld werd. Als we een veroordeelde²⁵ veel zien lijden als hij gezeseld, opgehangen, geradbraakt of verbrand wordt, dan is het eerste wat we denken: Wat zou hij voor kwaad gedaan hebben? Waarom wordt hij zo gemarteld? Welnu, zoals we allemaal weten, was de Heere Christus totaal onschuldig. ‘Maar Hij is om onze overtredingen verwond, om onze ongerechtigheden is Hij verbrijzeld’ (Jes. 53:5). Hiervan moeten we diep doordrongen zijn.

22. Hand. 8:32.

23. eyndelinge

24. vernemen

25. eene/ die int gherichte is

3. In de derde plaats moeten we overdenken wat een zaligheid de Heere Jezus Christus door Zijn bitter lijden en sterven voor ons die in Hem geloven, heeft verworven. We moeten ons in herinnering brengen dat de straf die ons de vrede aanbrengt, op Hem was en dat door Zijn striemen ons genezing is geworden (Jes. 53:5).

4. In de vierde plaats moeten we er bij de viering van het Heilig Avondmaal wel heel bijzonder bij stilstaan dat het door de Heere Zelf is ingesteld. Hij wil alles wat zojuist aan de orde is gesteld, ons door enkele zichtbare tekenen voor ogen stellen. En zo moet het ook in ons geweten worden afgedrukt²⁶.

Welnu, over dit alles moeten we diepgaand mediteren als we aanzitten aan het Heilig Avondmaal van de Heere. Het gedenken van Christus is in bijzondere zin aan het Heilig Avondmaal verbonden.

2.

Nu zullen we ook kort aanwijzen wat voornamelijk het doel is van het gedenken van Christus tijdens het gebruik van het Heilig Avondmaal – waartoe dient het ons?

Wel, dat moet vooral worden gedaan om in ons de goede gaven op te wekken van berouw, geloof en liefde. Van *berouw*, want de misdaad van onze zonden waarmee we de Heere Christus gepijnigd hebben, zien we weerspiegeld in het Heilig Avondmaal. Van *geloof*, omdat we weten van de vergeving van onze zonden. In het Avondmaal zien we immers hoe de Heere Christus volkomen heeft betaald voor al onze zonden en hoe Hij Zich daarvoor aan het kruis heeft laten verbreken. Van

26. alsoo aen onse conscientien te beseghelen

liefde, omdat we in het Heilig Avondmaal ook de uitnemende liefde zien die de Heere Christus voor ons heeft. Hij stemde er immers in toe voor ons de dood in te gaan.

Welnu, met dit doel moeten we – zoals is gezegd – de Heere Christus in het Heilig Avondmaal gedenken. Zo worden de goede gaven van berouw, geloof en liefde in ons vermeerderd. En dat dient er allemaal toe om onze ziel te voeden tot in het eeuwige leven.

Voor ons lichaam geldt dat we door het goede voedsel dat we gebruiken, in het tijdelijke leven gesterkt worden en lichaamskracht ontvangen. Maar dat geldt ook voor onze ziel, want zij krijgt voedsel dat bestemd is voor het eeuwige leven. Ze wordt gesterkt door bovennatuurlijke en geestelijke krachten. De belangrijkste²⁷ daarvan zijn het berouw, het geloof en de liefde: berouw over de zonden die tot de dood leiden, geloof in God, en de ware liefde die uit beide voortvloeit. Zij oefenen invloed uit op alle krachten van de ziel²⁸. Deze krachten en genadegaven worden als het goed is door de eerbiedige²⁹ gedachtenis aan de Heere Christus tijdens het Heilig Avondmaal méér versterkt dan onze lichamelijke krachten versterkt kunnen worden, ook al gebruiken we daarvoor het allerbeste voedsel. Daar moeten we heel goed op letten!

Zo wil de Heere Jezus Christus ons dus laten begrijpen dat wij, als we op Zijn bevel het Heilig Avondmaal gebruiken, dit moeten doen tot Zijn gedachtenis. Het is dan ook niet moeilijk om aan te geven wat de bedoeling van Christus is als Hij bij de bediening van het Heilig Avondmaal tegen Zijn discipelen deze woorden uitspreekt. Hij wil namelijk dat de ware chris-

27. sonderlingste

28. daer op alle de reste drayen

29. bescheydene

tenen die volwassen geworden zijn³⁰ en deel uitmaken van de gemeente, Zijn Heilig Avondmaal op dezelfde manier gebruiken als Hij hun met eigen ogen heeft laten zien. Zo kunnen zij steeds opnieuw Zijn bitter lijden en sterven overdenken. Als ze dat doen, kunnen de goede gaven van berouw, geloof en liefde in hun leven versterkt worden. Dan mogen ze door het gebruik van het Heilig Avondmaal gevoed worden tot in het eeuwige leven.

Kort en goed gezegd: als de Heere Christus ‘Doet dat tot Mijn gedachtenis’ zegt, leert Hij ons dat de christenen verplicht zijn het Heilig Avondmaal te gebruiken op dezelfde manier en met dezelfde bedoeling als Hij het bij de eerste viering³¹ heeft ingesteld.

Onderwijs uit de tekst

Welnu, dit is de bedoeling van Christus als Hij Zijn bevel geeft en dit is ook het leerpunt dat erin ligt opgesloten. Dat is duidelijk gebleken uit de verklaring van de tekst. De godzalige vromen hebben dit altijd in praktijk gebracht, en zo leert ook de apostel Paulus het aan de Korinthiërs in 1 Korinthe 11:23 en verder. Dit alles is bepaald niet zonder reden, want de Heere Jezus Christus is toch de Heere en Meester van ons allen! Hij mag immers gebieden; óns past alleen gehoorzaamheid! Als wij onszelf voor christenen uitgeven, getuigen we daarmee tegenover heel de wereld dat we mensen zijn die niet langer durven en willen leven naar ons eigen goeddunken. Daarmee spreken we uit dat we onszelf ervoor over hebben om zó met

30. tot verstandt ghecomen

31. in den beginne

al onze activiteiten om te gaan dat we daarmee de wil van de Heere Christus gehoorzamen (1 Petr. 4:1-3).

De Heere Jezus Christus is immers de Wijsheid van de Vader! Kan Hij ons niet de allerbeste raad geven? Weet Hij niet volmaakt wat voor ons het beste is? Weet Hij niet precies hoe Zijn eigen instellingen moeten worden gehandhaafd? Kan iemand die zich een ware christen noemt, zo brutaal zijn dat hij het beter denkt te weten? Zou hij beter weten hoe het Heilig Avondmaal bediend moet worden dan Christus Zelf? Darius, de koning van de Perzen, liet een bevel uitgaan dat betrekking had op de bouw van de tempel. Hij deed dat als volgt: *'Voorts wordt bevel van mij gegeven, dat al degene die dit woord zal veranderen, een hout uit zijn huis zal gerukt en opgericht worden, waaraan hij zal worden opgehangen; en zijn huis zal deswege tot een drekboop gemaakt worden.'* En even later zegt hij: *'Ik, Darius, heb het bevel gegeven; dat het spoedig gedaan worde'* (Ezra 6:11,12). Maar hier is er Een Die méér is dan Darius. De Heere Christus heeft ons het bevel gegeven om Zijn Heilig Avondmaal te gebruiken, en wel op de manier zoals Hij het Zelf heeft ingesteld. Hij wil ook niet dat dit bevel wordt gewijzigd. Integendeel, het moet juist ijverig³² worden uitgevoerd zoals Hij het heeft voorgeschreven.

Er is maar één conclusie mogelijk³³, namelijk dat alle christenen, die Hem onze lieve Heere noemen, Zijn Heilig Avondmaal ernstig moeten nemen, het moeten gebruiken, en wel op de manier die Hij heeft voorgeschreven. Anders zal ons nog iets ergers overkomen dan opgehangen worden aan een balk die uit ons huis genomen is. Onze Heere Jezus dreigt immers

32. met vlijtte

33. wat resteert daer dan anders

met een nog zwaardere straf tegenover zogenaamde christenen die Zijn Heilig Avondmaal niet willen gebruiken. Zij zullen namelijk vernietigd worden en hun woningen zullen met vuur verbrand worden (zie Matth. 22:7; Luk. 19:27; Luk. 17:29-30). Als zij het Heilig Avondmaal niet gebruiken zoals Hij het heeft ingesteld, zullen ze bij handen en voeten gebonden worden en in de buitenste duisternis geworpen worden, waar wening en knersing der tanden zal zijn (vgl. Matth. 22:11-13).

Dit is de leer ten aanzien van het Heilig Avondmaal en zo wordt die bevestigd. We gaan nu voorbij aan de ernstige en grove misvatting die er bij de roomsen is ten aanzien van het Heilig Avondmaal, wat blijkt uit veel schandalige veranderingen die ze hebben ingevoerd. We willen nu echter nog een drietal nuttige zaken noemen die uit de leer van het Heilig Avondmaal voortkomen, en daarover verder spreken.

Toepassing

Bestrafing

Al degenen die alleen maar in naam christen zijn en geen gebruik maken van het Heilig Avondmaal, moeten we bestraffen. Er zijn mensen onder ons die de roomsen heel goed kunnen weerleggen. Ze weten precies wat de onjuistheden³⁴ zijn die zij in hun roomse mis naar voren brengen – en dat zijn er vele. Maar toch staan ook zij schuldig, net als de roomsen, want ze overtreden het gebod van Christus om Zijn Heilig Avondmaal te gebruiken zoals Hij dat wil. De roomsen gebruiken het Heilig Avondmaal op een verkeerde manier, maar zij maken er helemaal geen gebruik van zoals Christus wil. De

34. onhebbelijkheden

Heere Christus zegt: ‘Neem, eet, doe dat tot Mijn gedachtenis.’ Maar zij gaan huns weegs en doen helemaal niet wat de Heere Christus hun beveelt. Zij nemen niet, terwijl Christus zegt dat ze moeten nemen. Zij eten niet, terwijl Christus zegt dat ze moeten eten. Zij doen niet wat Christus hun opdraagt. Is dit geen droevige toestand³⁵? Zijn dit christenen die Hem toebehoren? Is dit gehoorzaamheid tegenover de Heere Jezus? Christus reikt hun een liefdesteken aan. Hij zegt: ‘Neem, eet, dit is Mijn lichaam; doe dat tot Mijn gedachtenis.’ En zij beweren dat ze Hem liefhebben, maar toch zijn ze steeds afwezig³⁶ als ze het Avondmaal kunnen ontvangen. Wat is dit anders dan de liefde³⁷ van Christus opzettelijk afwijzen³⁸? Is deze weigering niet net zo erg als wanneer ze zouden zeggen: ‘Heere Jezus, houd Uw gaven maar, houd Uw liefdestekens maar voor Uzelf. Wat ons betreft, willen we daar niets mee te maken hebben?’ Wat denkt u, dat moet toch zeker gestraft worden?

Als de mensen uit de goddeloze wereld komen en hun waar-deloze spullen aanbieden, vinden zij gehoor en hun rommel vindt gretig aftrek³⁹. Maar als de Heere Christus komt en betere dingen aanbiedt dan de hele wereld waard is, wordt Hij verworpen (Joh. 5:43). O, wat is dit een gruwelijke daad! O, wat een verschrikkelijke⁴⁰ ondankbaarheid! Hoelang zal de Heere dit van u verdragen? Hoelang zal Hij u nog sparen⁴¹?

35. een arm ghestel

36. zyn sy telcke tsoecken (letterlijk: ze zijn zoek!)

37. vriendelyckheydt

38. voor het hoofd te stooten

39. die sal stracx ghehoort/ ende belieft worden

40. versmachte

41. u noch lyden moeten